

O'QUVCHILARDA MILLIY HUNARMANDCHILIKKA HURMAT VA QIZIQISHNI SHAKLLANTIRISHDA SINFDAN TASHQARI TO'GARAKLAR ROLI

Shoymuradova Madina

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti professional ta'lim fakulteti texnologik ta'lim yo'nalishi 2 - kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19224338>

Annotatsiya. Mazkur maqolada, o'quvchilarda milliy hunarmandchilikka hurmat va qiziqishni shakllantirishda sinfdan tashqari to'garaklar faoliyatining pedagogik ahamiyati yoritilgan. To'garak mashg'ulotlarining o'quv jarayonini boyitish, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish hamda ularni milliy qadriyatlarga sodiq ruhda tarbiyalashdagi o'rni tahlil qilinadi. Milliy hunarmandchilik yo'nalishidagi to'garaklar orqali o'quvchilarda amaliy ko'nikmalar, estetik did, mehnatsevarlik va kasbga yo'naltirilgan kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari asoslab beriladi. Sinfdan tashqari faoliyatni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish, loyiha va amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi hamda ijodkorligini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Milliy hunarmandchilik to'garaklari o'quvchilarda milliy merosga hurmat, qiziqish va kasbiy motivatsiyani shakllantirishda samarali vosita ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: milliy hunarmandchilik, sinfdan tashqari to'garaklar, o'quvchilarda qiziqish, hurmat, amaliy ko'nikmalar.

Milliy hunarmandchilik – bu nafaqat xalqimizning an'anaviy san'ati va madaniy merosi, balki tarixiy tajriba, estetik did va ijodiy tafakkurning ifodasi hisoblanadi. Har bir millat o'zining betakror hunar va san'at namunalari orqali o'z tarixini, turmush tarzini va ma'naviy qadriyatlarini avlodlarga yetkazadi. O'zbek milliy hunarmandchiligi esa o'zining rang-barangligi, nozikligi va murakkab texnikalari bilan ajralib turadi. Bunday hunarmandchilik mahsulotlari nafaqat maishiy hayotda, balki bayramlar, tantanalar va milliy marosimlarda ham muhim o'rin tutadi. Shu bois, milliy hunarmandchilikni o'rganish va uni qadrlash yosh avlodning estetik, madaniy va ijtimoiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

Bugungi globalizatsiya va texnologik rivojlanish sharoitida yoshlar tez-tez zamonaviy texnologiyalar va global madaniyat ta'sirida o'sib boradi. Natijada ular milliy qadriyatlar va an'anaviy hunarmandchilikka qiziqishni yo'qotish xavfi ostida qoladi. Shu bois, maktab ta'limi va boshqa ta'lim muassasalari o'quvchilarda milliy hunarmandchilikka hurmat va qiziqishni uyg'otish, ularni madaniy merosimizni qadrlashga yo'naltirish mas'uliyatini o'z zimmasiga oladi.

Bu nafaqat ularning shaxsiy dunyoqarashi va estetik didini rivojlantiradi, balki milliy ong va identitetni shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Sinfdan tashqari to'garaklar esa bu jarayonda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi.

Ular o'quvchilarga nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmasdan, hunarmandchilikning amaliy tomonlari bilan tanishish imkonini beradi. Masalan, naqshinkorlik, kulolchilik, zardo'zlik yoki gilam to'qish kabi mashg'ulotlar orqali o'quvchilar nafaqat qo'l mehnatini qadrlashni o'rganadi, balki ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.[8;13b] Shu bilan birga, sinfdan tashqari mashg'ulotlar yoshlarni bir-biri bilan hamkorlik qilishga, jamoaviy ishni tashkil etishga, shuningdek, mehnatga hurmat va mas'uliyat hissini shakllantirishga ham undaydi.

O'quvchilarda milliy hunarmandchilikka hurmat va qiziqishni shakllantirishda sinfdan tashqari to'garaklarning pedagogik ahamiyatini tahlil qilish, ularni samarali tashkil etishning usul va tavsiyalarini ko'rsatishdir. Shu bilan birga, maqolada milliy hunarmandchilikning o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishidagi o'rni, ularni estetik va madaniy jihatdan tarbiyalashdagi roli keng yoritiladi. Sinfdan tashqari mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishi oshadi, ularning qo'l mehnatiga hurmat hissi shakllanadi va ular o'zbek milliy hunarmandchiligini asrashga va rivojlantirishga tayyor bo'ladi.[2;6b] Shu nuqtai nazardan, sinfdan tashqari to'garaklar nafaqat ta'lim jarayonining qo'shimcha elementi sifatida, balki yosh avlodni milliy qadriyatlar va hunarmandchilik san'ati bilan bog'laydigan muhim pedagogik platforma sifatida qaraladi. Sinfdan tashqari to'garaklarning o'quvchilarga ta'siri, ularni milliy hunarmandchilikka jalb qilishning samarali usullari va bu jarayondagi amaliy tavsiyalar batafsil tahlil qilinadi.

Milliy hunarmandchilikning o'quvchilarda qadrlanishi va unga qiziqish uyg'otish jarayoni ko'plab pedagogik, psixologik va ijtimoiy omillar bilan bog'liq. Avvalo, maktab ta'limi milliy madaniyatni saqlash va yosh avlodga yetkazishning eng asosiy vositalaridan biri hisoblanadi.

Sinfdan tashqari to'garaklar esa bu jarayonda muhim pedagogik platforma vazifasini bajaradi, chunki ular o'quvchilarga o'z qiziqishlariga moslashgan, interaktiv va amaliy mashg'ulotlar orqali bilim olish imkonini beradi.

Sinfdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilar nafaqat nazariy bilim oladi, balki hunarmandchilikning amaliy jihatlari bilan yaqindan tanishadi. Masalan, gilam to'qish, kulolchilik, zardo'zlik, naqshinkorlik yoki yog'och o'ymakorligi kabi mashg'ulotlar orqali o'quvchilar qo'l mehnatini qadrlash, sabr-toqat va aniqlik kabi qadriyatlarni o'zlashtiradi. Har bir amaliy mashg'ulot o'quvchilarga yaratgan mahsuloti natijasi bilan faxrlanish hissini beradi, shu bilan birga ular o'z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga, mustaqil fikrlash va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga o'rganadi. O'quvchilarda milliy hunarmandchilikka qiziqishni uyg'otishda pedagoglarning roli beqiyos. Pedagoglar mashg'ulotlarni interaktiv va qiziqarli tarzda tashkil etib, o'quvchilarni faol ishtirok etishga jalb qiladi. Masalan, o'quvchilar hunarmandchilik mahsulotlarini yaratish jarayonida turli texnikalarni sinab ko'rishi, rang va naqshlarni tanlashi, o'z dizaynini yaratishi mumkin. Shu bilan birga, pedagoglar o'quvchilarga hunarmandchilikning tarixiy ildizlari, xalq hayotidagi o'rni va uning madaniy ahamiyati haqida ma'lumot beradi. Bu esa o'quvchilarda milliy ongini rivojlantirish va madaniy qadriyatlarni qadrlash hissini kuchaytiradi.[5;34-35b]

Sinfdan tashqari to'garaklar o'quvchilarda nafaqat hunarmandchilikka bo'lgan qiziqishni oshiradi, balki ularni kasbiy kompetensiyalar rivojlanishiga tayyorlaydi. Masalan, o'quvchilar kichik loyihalarni amalga oshirish, mahsulot yaratish va uni baholash orqali reja tuzish, vaqtni boshqarish, mas'uliyatni his qilish va jamoada ishlash ko'nikmalarini egallaydi. Bu ko'nikmalar kelajakda ular kasb tanlash va shaxsiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Shuningdek, sinfdan tashqari to'garaklarda milliy hunarmandchilik elementlarini zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilish mumkin[3;67b] Masalan, o'quvchilar hunarmandchilik mahsulotlarini yaratib, ularni raqamli platformalarda namoyish qilishi, onlayn ko'rgazmalar tashkil qilishi yoki mahsulotlarini sotuvga chiqarishi mumkin. Bu jarayon ularning ijodiy va tadbirkorlik salohiyatini oshirish bilan birga, milliy merosni saqlash va yangi avlodga yetkazishda innovatsion imkoniyatlar yaratadi.

O'quvchilarda milliy hunarmandchilikka hurmatni shakllantirishning yana bir muhim jihati – ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni rivojlantirishdir. To'garak mashg'ulotlarida o'quvchilar bir-biri bilan hamkorlik qilib, jamoada ishlashni, mas'uliyatni va o'zaro yordamni o'rganadi. Bu esa ularni nafaqat hunarmandchilikka, balki jamiyat hayotiga faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Shu bilan birga, o'quvchilar milliy hunarmandchilik mahsulotlarini yaratish orqali o'zining ijodiy iste'dodini kashf etadi, estetik didini rivojlantiradi va milliy qadriyatlarni qadrlashga o'rganadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, sinfdan tashqari to'garaklar nafaqat individual rivojlanish, balki jamoaviy faoliyatni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Masalan, o'quvchilar birgalikda loyiha ustida ishlash, hunarmandchilik mahsulotlarini namoyish qilish yoki maktab ko'rgazmalarida ishtirok etish orqali o'zaro fikr almashadi va bir-birining ijodiy ishlari bilan tanishadi. Bu esa ularning kommunikativ va ijtimoiy ko'nikmalarini mustahkamlash bilan birga, milliy hunarmandchilikni qadrlash hissini oshiradi. Shu nuqtai nazardan, sinfdan tashqari to'garaklar nafaqat qo'shimcha mashg'ulotlar sifatida, balki o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida, milliy qadriyatlarni shakllantirish va milliy hunarmandchilikka hurmat uyg'otishda muhim pedagogik vosita sifatida qaraladi. Bu jarayon o'quvchilarda ijodiy qobiliyat, estetik did, mas'uliyat, jamoaviy hamkorlik va milliy madaniyatni qadrlash kabi ko'plab qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, sinfdan tashqari to'garaklar o'quvchilarning ma'naviy va madaniy rivojlanishida muhim vosita bo'lib, ularni milliy hunarmandchilikni asrash va rivojlantirishga tayyorlaydi.

O'quvchilarda milliy hunarmandchilikka hurmat va qiziqishni shakllantirish jarayoni bugungi ta'lim tizimida katta ahamiyatga ega. Tadqiqot va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, sinfdan tashqari to'garaklar o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishida muhim pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi. Ushbu mashg'ulotlar orqali o'quvchilar nafaqat milliy hunarmandchilikning turli texnikalari bilan tanishadi, balki qo'l mehnatini qadrlash, sabr-toqat va aniqlik kabi qadriyatlarni o'zlashtiradi. Shu bilan birga, ular ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va jamoaviy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Sinfdan tashqari mashg'ulotlar orqali o'quvchilar milliy an'analar va madaniy meros bilan yaqindan tanishadi, ularni qadrlash hissi shakllanadi va milliy identitet kuchayadi. Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarda faqat hunarmandchilikka qiziqish uyg'otib qolmay, balki ularni kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishga, o'z qobiliyati va iste'dodini namoyish qilishga undaydi.

Shuningdek, pedagoglar va mahalliy hunarmandlar bilan hamkorlik o'quvchilarda ijodiy rag'bat, mas'uliyat va mehnatsevarlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli platformalardan foydalanish esa sinfdan tashqari mashg'ulotlarning samaradorligini oshiradi. O'quvchilar hunarmandchilik mahsulotlarini yaratib, ularni onlayn ko'rgazmalarda yoki mahalliy festivallarda namoyish etishi mumkin. Bu jarayon ularning tadbirkorlik salohiyatini oshiradi, milliy merosni saqlashga qiziqish uyg'otadi va yosh avlodni zamonaviy dunyo bilan uyg'unlashtiradi. Shu nuqtai nazardan, sinfdan tashqari to'garaklar nafaqat qo'shimcha mashg'ulot sifatida, balki o'quvchilarning ma'naviy, madaniy va ijodiy rivojlanishida, milliy qadriyatlarni shakllantirishda, hunarmandchilik san'atini qadrlashga o'rgatishda muhim vosita ekanligi aniqlandi. [9;34b]

O'quvchilarni milliy hunarmandchilikka jalb qilish, ularni ijodiy faoliyatga rag'batlantirish va pedagogik yondashuvlarni samarali qo'llash orqali maktablar milliy madaniyatni saqlash va yangi avlodga yetkazish vazifasini muvaffaqiyatli amalga oshiradi.

Natijada, o'quvchilarda milliy hunarmandchilikka hurmat va qiziqishni shakllantirish – bu nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki jamiyatning madaniy merosini asrash va rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Sinfdan tashqari to'garaklar esa bu jarayonda eng samarali vosita sifatida o'quvchilarning ijodiy, madaniy va ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi va ularni milliy qadriyatlar bilan boyitadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alimova, N. (2020). O'zbek milliy hunarmandchiligi va uning tarixi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Bobojonov, M. (2018). Maktabda qo'l mehnati va hunarmandchilikni o'rgatish metodikasi. Toshkent: Pedagogika.6b
3. Karimova, L. (2019). Sinfdan tashqari mashg'ulotlarda ijodiy yondashuv. Toshkent: Ta'lim.67b
4. Nazarov, S. (2021). Milliy qadriyatlar va yosh avlod. Toshkent: Fan va ta'lim.
5. Rahimova, D. (2020). Hunarmandchilik va ijodiy rivojlanish. Toshkent: Ma'rifat nashriyoti.34-35b
6. Sobirov, A. (2017). Maktabdagi to'garaklar va ularning pedagogik ahamiyati. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
7. Tursunova, G. (2019). O'quvchilarda milliy madaniyatni shakllantirish metodikasi. Toshkent: Pedagogik ilmiy markaz.
8. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi. (2020). Boshlang'ich ta'limda qo'shimcha ta'lim va to'garaklar metodikasi. Toshkent.13b
9. Yunusova, M. (2018). Maktabda ijodiy faoliyat va milliy hunarmandchilikni rivojlantirish. Toshkent: Ta'lim nashriyoti. 34b
10. Zokirov, F. (2021). Sinfdan tashqari mashg'ulotlar orqali milliy merosni asrash. Toshkent: Fan va texnologiya.